

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	22013 - Educació Artística i Estètica. Fonaments de l'Art Plàstic i Visual / 1
Titulació	Grau d'Educació Infantil (Pla 2013) - Segon curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Primer semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Maria Magdalena Jaume Adrover						
<i>Responsable</i>						Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria
magdalena.jaume@uib.eu						

Contextualització

L'assignatura d'*Educació Artística i Estètica. Fonaments de l'Art Plàstic i Visual* tracta de donar formació en la percepció de l'art i en la pràctica artística, i afavorir l'experiència estètica a l'escola; els sentits i la percepció són les portes d'entrada al coneixement. La percepció de l'art pot dilatar les capacitats perceptives i cognitives dels infants, fins al punt que la seva sensibilitat audio-visual resulti el mitjà pel qual experimentin, manipulin i transformin el món.

Per desenvolupar aquestes habilitats farem servir obres d'art modern i contemporani, com a miradors i trànsits entre el passat i el present. L'aprenentatge a l'aula posarà en relació la manipulació analítica i estètica d'obres ja existents, com objectes d'estudi i reflexió, juntament amb la invenció de noves propostes i interpretacions, procediments i recursos didàctics.

Un dels objectius bàsics d'aquesta assignatura és ensenyar a comprendre per un mateix qualsevol obra plàstica, sense recurs a la història o a la cultura general. Una nova mirada ens permetrà accedir, per nosaltres mateixos, a la creació d'un projecte, d'una obra plàstica, d'una activitat artística, que despertarà habilitats pròpies que desconeixem.

Aquesta assignatura està relacionada amb les matèries específiques que componen el mòdul: *Representació Escènica a l'Educació Infantil* (2n curs) i *Projectes Artístics a la Primera Infància* (4rt curs). En aquest context, l'assignatura *Educació Artística i Estètica. Fonaments de l'Art Plàstic i Visual* assenta les bases per poder afrontar les assignatures que trobarem més endavant.

Requisits

El curs està dirigit a totes aquelles persones que volen formar-se com a mestres i educadors.

Guia docent

Els continguts de l'assignatura necessiten tota l'atenció i dedicació, tant durant les classes com també en els treballs independents al taller.

No és imprescindible haver tingut interès previ envers l'art, però si és necessari el compromís de treball, constància i atenció cap a les pròpies creativitats, algunes d'elles desconegudes, abandonades o profundament adormides.

Atrevir-se a recuperar aquestes capacitats és important per poder afrontar l'assignatura, amb totes les altres de l'àmbit d'*Educació Artística i Estètica*, i la dedicació al món de l'ensenyament.

Essencials

L'alumne, futur mestre i educador, ha d'estar en contacte amb l'art experimental del seu temps, i amb artistes capaços de transmetre la seva recerca.

Ha de saber consultar una biblioteca, visitar críticament un museu o una exposició, fer recerca i investigació, i seguir lectures crítiques dels textos recomanats. Saber expressar-se en veu alta, fer deduccions pròpies i donar-les a entendre als companys.

És fonamental el desplaçament fins a les zones, obres i exposicions proposades a classe, totes a Mallorca.

Competències

Específiques

- * 1. Aconseguir un domini bàsic de la Didàctica i la Pedagogia específica de l'Educació Artística, així com selecció i creació de recursos a partir dels continguts del currículum que permetin fomentar la participació en activitats artístiques dintre i fora de l'escola. 2. Conèixer, valorar i seleccionar obres artístiques de referència de tots els estils, temps i cultures i els fonaments de la cultura i patrimoni popular de les Illes Balears, així com conèixer les etapes més rellevants de la història de l'art i la seva transcendència. 3. Analitzar els llenguatges audiovisuals i les seves implicacions educatives. Conèixer les tecnologies de la informació i la comunicació i en particular les de la televisió a la Primera Infància. 4. Promoure la sensibilitat relativa a l'expressió plàstica i a la creació artística. Desenvolupar la sensibilitat estètica. 5. Promoure la cura estètica de l'entorn. 6. Fomentar la percepció no estereotipada i el pensament divergent. 7. Conèixer i dominar els principis d'expressió i comunicació plàstica, així com els fonaments del llenguatge visual i plàstic, les seves tècniques de representació i desenvolupament de la creativitat, les característiques de les manifestacions artístiques i els seus processos estètics. 8. Dissenyar i regular espais d'aprenentatge en contextos de diversitat de necessitats educatives especials, a la igualtat de gènere i al respecte als drets humans. 9. Conèixer, comprendre i valorar les manifestacions perceptives, estètiques, creatives, interpretatives, comunicatives, expressives i representacionals a l'àmbit plàstic i visual dels alumnes de diferents cultures, en relació al seu desenvolupament i el seu context social, familiar i cultural amb les seves característiques i diferències individuals.

Genèriques

- * 1. Capacitat per fomentar els valors estètics com element transversal a totes les disciplines. 2. Capacitat per adquirir estratègies per a l'aprenentatge autònom i col.laboratiu.

Guia docent

Bàsiques

* Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

La docència de l'assignatura es distribueix en línies teòriques (Aula) i exercicis pràctics (Taller), més el treball autònom: L'entorn com a recurs didàctic.

L'Aula és el lloc per a l'anàlisi teòric d'obres d'art i de debat obert.

El Taller és el lloc per la pràctica i realització d'interpretacions artístiques.

L'entorn com a recurs didàctic és el treball que l'alumne desenvoluparà amb autonomia investigadora i projectual.

Bloc 1. La imatge. Representació.

La percepció. Rastres de l'entorn.

La recuperació de la mirada.

Dibuixar és mirar.

Bloc 2. L'Art del S.XX

Primers procediments de les avantguardes artístiques.

Art modern i contemporani.

Aprendre a escoltar. So, llum i moviment.

Bloc 3. Ocupació de l'espai.

La pedagogia del paisatge.

L'arquitectura i les instal·lacions.

Art, cos i acció. Performance.

Continguts temàtics

Tema 1. La percepció. Rastres de l'entorn.

Les primeres imatges, gargots i marques. (Desordres urbans, produccions anònimes, *el graffiti*.)

(B. Atxaga, Altamira, Cova Chauvet, Brassai, Banksy, *Guernica*, P. Picasso)

Tema 2. Primers procediments de les avantguardes artístiques.

Manipulació dels elements plàstics i del poema visual. (L'assemblatge, el collage, *el papier collé*.)

(S. Mallarmé, Joan Brossa, Carrau Blau, P. Picasso, Kurt Schwitters, Hannah Höch, Joseph Cornell, R. Rauschenberg, Mar Arza)

Tema 3 i 4. La pedagogia del paisatge.

Guia docent

El camp, intervencions i construccions. (Exploració estètica mitjançant la transformació de materials de l'entorn més immediat.)

(Robert Smithson, Richard Long, Christo i Jeanne-Claude, Walter de Maria, Joseph Beuys, Giuseppe Penone, John Cage)

Tema 5. L'arquitectura i l'ocupació d'espai.

L'arquitectura no és construcció. (Espais de joc, apropiacions del carrer.)

(Johan Huizinga, Roger Caillois, Carrau Blau, Bruno Munari, Gordon Matta-Clark, Peter & Alison Smithson, Polyglottheater)

Tema 6 i 7. Art modern i contemporani.

Les obres d'art com a material pedagògic. (El joc de la creació, l'art en joc. Pintar.)

(Kasimir Malévitx, Wassily Kandinsky, Piet Mondrian, Jackson Pollock, Marcel Duchamp, John Cage)

Tema 8. La recuperació de la mirada.

L'art contra l'automatisme. (Aprendre a mirar.)

(Andy Warhol, Federico García Lorca, Paul Cézanne, Vincent Van Gogh, William Turner, Carrau Blau)

Tema 9. Dibuixar és mirar.

Dessin-toi, de Gilles Porte, 2011. (Ens miram. Les nostres representacions.)

(Gilles Porte, Carrau Blau, Saul Steinberg, Henri Matisse, Albert Dürer, Egon Schiele)

Tema 10. Aprendre a escoltar.

L'alliberament dels sentits. (L'acció i el so expositiu.)

(John Cage, Llorenç Barber, Germans Baschet, Alexander Calder, Silbatriz Pons, Giuseppe Penone, Estonian Academy of Arts)

Tema 11. Art, llum i moviment.

Ombres, dansa i espai. (El grafisme del moviment.)

(László Moholy-Nagy, Luz Interruptus, Eulalia Valldosera, Pina Bausch, Ann Hamilton)

Tema 12. L'entorn com a recurs didàctic

L'entorn, construccions i obres com a instrument pedagògic

Metodologia docent

En aquest apartat es descriuen les activitats de treball presencial i no presencial (o autònom) previstes a l'assignatura amb l'objecte de poder desenvolupar i avaluar l'adquisició dels coneixements i competències.

Degut al caràcter eminentment pràctic de l'assignatura, és de notòria importància l'assistència a les classes teòriques i pràctiques, i la continuada comunicació amb el professor.

Guia docent

Volum de treball

A la següent taula es presenta la distribució d'hores segons les diferents activitats de treball presencial i de treball no presencial (o autònom) planificat i la seva equivalència en crèdits europeus o ECTS (1 crèdit ECTS = 25 hores de treball de l'estudiant)

Activitats de treball presencial (2,4 crèdits, 60 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Línies teòriques (Aula)	Grup gran (G)	Mitjançant l'exposició i la crítica es comentaran obres d'autors que serviran d'impuls de partida als processos artístics que es desenvoluparan en el taller. Comprendre no vol dir tenir respostes, sinó enriquir en profunditat, ampliar la mirada, convidar a opinar, no només amb paraules sinó també amb altres obres. Les classes teòriques, en gran grup, consten de 14 sessions (cada sessió, una hora per setmana).	14
Seminaris i tallers	L'entorn com a recurs didàctic	Grup mitjà (M)	Visites a obres i construccions com a instrument pedagògic. Fomentar la curiositat pel patrimoni cultural del nostre entorn. Accedir a ell mitjançant treballs d'interpretació de les obres. Aprendre a investigar i descobrir amb la mirada i el tacte. Abolir la distància entre obra i espectador, convidant a intervenir en l'obra estudiada. Motivar l'esperit crític cap a obres desconegudes o amagades. Criteris d'avaluació: Les visites participatives als museus amb el grup corresponent són obligatòries.	11
Classes pràctiques	Presentació de projectes	Grup mitjà (M)	Es farà entrega dels treballs realitzats al Taller. Aquesta avaluació permetrà valorar si l'alumne coneix i domina correctament els continguts i les habilitats que s'han desenvolupat en aquesta matèria.	2
Classes pràctiques	Pràctica i realització (Taller)	Grup mitjà (M)	L'aprenentatge al Taller posarà en relació la manipulació analítica i estètica d'obres ja existents, com objectes d'estudi i reflexió, juntament amb la invenció de noves propostes. Seran treballs que tendran l'origen en el punt on les obres van ser deixades pels seus autors. Els treballs no hauran de ser mimètics o continuistes respecte als autors, sinó capaços de desenvolupar noves interpretacions, des de la dificultat de la tècnica emprada.	28
Tutories ECTS	Consulta. Dijous de 14h a 15 h.	Grup petit (P)	Els alumnes consultaran i consensuaran línies de treball específic.	3
Avaluació	Examen teòric global.	Grup gran (G)	Es realitzarà un examen global corresponent a la convocatòria oficial. Aquesta avaluació permetrà valorar si l'alumne coneix els continguts que formen part de la matèria. Cada examen global tindrà una durada màxima de dues hores.	2

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants

Guia docent

si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula digital.

Activitats de treball no presencial (3,6 crèdits, 90 hores)

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Preparació de les classes teòriques i temaris.	L'alumne ha de consultar les biblioteques, fer recerca i investigació, i seguir les lectures crítiques dels textos recomanats. S'indicarà la bibliografia i les adreces electròniques que l'alumne ha de consultar. S'informarà de les activitats a les quals han d'assistir tals com visites, conferències, exposicions, projeccions de pel·lícules, etc.	45
Estudi i treball autònom en grup	Preparació dels projectes	Durant el curs, els alumnes hauran de realitzar treballs projectuals. (Investigació, observació, recollida de material, projecció i realització).	45

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

El sistema de qualificacions aplicat a l'assignatura s'expressarà mitjançant qualificació numèrica, de 0 al 10.

Per aprovar l'assignatura es necessari haver aprovat els crèdits teòrics i els pràctics per separat.

Es realitzarà un examen teòric corresponent a la convocatòria oficial.

La qualificació de l'assignatura s'obté promediant l'exàmen escrit, sobre el contingut general de les classes teòriques, amb el resultat dels exercicis pràctics de taller i el projecte de didàctica.

Els exercicis recolliran les experiències d'apropiació de l'obra per part dels estudiants. La majoria de les activitats es resoldran individualment, i tot el procés preparatori i de desenvolupament es farà en comú. Cada fi d'activitat inclourà la relació dels treballs preparatoris i dibuixos, arxivats en una carpeta o en una caps, per cada estudiant.

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'algun dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Guia docent

L'entorn com a recurs didàctic

Modalitat	Seminaris i tallers
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	Visites a obres i construccions com a instrument pedagògic. Fomentar la curiositat pel patrimoni cultural del nostre entorn. Accedir a ell mitjançant treballs d'interpretació de les obres. Aprendre a investigar i descobrir amb la mirada i el tacte. Abolir la distància entre obra i espectador, convidant a intervenir en l'obra estudiada. Motivar l'esperit crític cap a obres desconegudes o amagades. Criteris d'avaluació: Les visites participatives als museus amb el grup corresponent són obligatòries.
Criteris d'avaluació	Avaluació del projecte d'investigació i anàlisi crític
Percentatge de la qualificació final:	10%

Pràctica i realització (Taller)

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Treballs i projectes (recuperable)
Descripció	L'aprenentatge al Taller posarà en relació la manipulació analítica i estètica d'obres ja existents, com objectes d'estudi i reflexió, juntament amb la invenció de noves propostes. Seran treballs que tendran l'origen en el punt on les obres van ser deixades pels seus autors. Els treballs no hauran de ser mimètics o continuistes respecte als autors, sinó capaços de desenvolupar noves interpretacions, des de la dificultat de la tècnica emprada.
Criteris d'avaluació	S'avaluarà l'assistència i l'anàlisi d'obres de referència en la seva interpretació plàstica. Avaluació de l'execució dels treballs i projectes del taller segons el domini de la disciplina, la destresa i les habilitats d'ús del material plàstic, eines, processos tècnics, etc.

Percentatge de la qualificació final: 50%

Examen teòric global.

Modalitat	Avaluació
Tècnica	Proves de resposta breu (recuperable)
Descripció	Es realitzarà un examen global corresponent a la convocatòria oficial. Aquesta avaluació permetrà valorar si l'alumne coneix els continguts que formen part de la matèria. Cada examen global tindrà una durada màxima de dues hores.
Criteris d'avaluació	Es desenvoluparan una sèrie de preguntes en torn a un tema o una obra. Les respostes han de ser concises, reflexionades i crítiques.

Percentatge de la qualificació final: 40%

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Es necessària la consulta de la bibliografia de forma continuada durant tot el curs. En aquesta bibliografia pot trobar-se el material bàsic per poder realitzar els treballs teòrics, de reflexió, i els projectes pràctics de cada bloc de coneixement. La bibliografia és la imprescindible, sense referències a bibliografia complementària.

S'oferirà material digital per facilitar l'accés als continguts.

Guia docent

Bibliografia bàsica

- AGAZZI, Rosa. *Come intendo il museo didattico nell'educazione dell'infanzia e della fanciullezza* (1922). Brescia: La Scuola Editrice, 1973
- ARGAN, Giulio Carlo. *El arte moderno*. Madrid, Akal, 2004, 2 vol.
- ARNHEIM, R. *Consideraciones sobre la educación artística*. Barcelona, Paidós, 1993.
- ATXAGA, Bernardo. *Marques*. Barcelona, Arcadia, 2007.
- BALADA, M.; SANS, S., *Carrau Blau*, Col·lecció Fragments, 01-12. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2014
- BARBER, Llorenç; PALACIOS, Montserrat. *La mosca tres la oreja. De la música experimental al arte sonoro en Espanya*. 2009, Colección Exploraciones de Ediciones Autor, de la Fundación Autor de la SGAE
- BERGER, John. *Modos de ver*. Barcelona, Gustavo Gili, 2013.
- CAGE, John. *Silencio*. Madrid, Árdora, 2012.
- CAGE, John. *Para los pájaros*, México, Alias, 2010
- DAIX, Pierre. *Historia cultural del arte moderno. El siglo XX*, Cátedra
- DOLCI, Mariano. "Preguntes de teatre i art a l'escola", *Infància* n. 153, maig-juny, 2006
- FOSTER, Hal; KRAUSS, Rosalind; BOIS, Yves-Alain; BULOCH, Benjamin H. D. *Arte desde 1900. Modernidad, antimodernidad, posmodernidad*. Editorial Akal, Madrid, 2006
- GOMBRICH, Ernest H. *Historia del arte*. Barcelona, Debate, 2003.
- HOYUELOS, Alfredo. *La Estética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. Barcelona, Associació de Mestres Rosa Sensat, 2006.
- KANDINSKY, Vassily. *Punto y línea sobre el plano: contribución al análisis de los elementos pictóricos*. Barcelona, Labor, 1991.
- KLEE, Paul. *Teoría del arte moderno*. Buenos Aires, Caldén, 1976.
- MUNARI, Bruno. *Diseño y comunicación visual*. Contribución a una metodología didáctica. Gustavo Gili, Barcelona, 1985.
- QUETGLAS, Josep. *Pasado a limpio, I y II*. Valencia, Pre-textos, 1999.
- RODARI, Gianni. *Gramática de la fantasía*. Barcelona, Proa, 2008
- SANS, Soledad. *Diàlegs amb la sorra : experiències i records d'un taller de plàstica*. Carrau Blau 1980-1990. Barcelona, 1991.
- VECCHI, V. *Arte y creatividad en Reggio Emilia. El papel de los talleres y sus posibilidades en educación infantil*. Madrid: 2013
- AA.VV. *I cento linguaggi dei Bambini. Narrativa del possibile, proposte delle bambine e dei bambini dei Nidi e delle Scuole Comunali dell'Infanzia di Reggio Emilia: catalogo della mostra*. Reggio Emilia, 1996.

Altres recursos

- <http://dpde.uib.es/materials/>
<http://www.rosasensat.org/>
<http://www.diaart.org/>
<http://www.moma.org/>
<http://www.tate.org.uk/>
<https://www.centrepompidou.fr/>